

Chorwacja na drodze do przyjęcia euro

Tomasz Żornaczuk

W lipcu br. Chorwacja przystąpiła do mechanizmu kursów walutowych (ERM II) poprzedzającego członkostwo w strefie euro. Rząd, tak jak opozycja i większość opinii publicznej, widzi we wspólnej walucie więcej korzyści niż zagrożeń i wskazuje na możliwość jej wprowadzenia w 2023 r. Jednak, mimo braku przeszkód politycznych, prawdopodobnie nastąpi to później ze względu na problemy gospodarcze Chorwacji, przede wszystkim nadmierny dług publiczny, które pogłębiają się wskutek recesji spowodowanej pandemią COVID-19.

Chorwacja wobec kryteriów konwergencji. Uczestnictwo w ERM II ma na celu formalne powiązanie kursu kuny z euro i jest jednym z czterech kryteriów, które Chorwacja musi spełniać przez co najmniej dwa lata przed wprowadzeniem wspólnej waluty. Przy przyjęciu tego kraju do ERM II państwa strefy euro, Dania (uczestnik tego mechanizmu) i Chorwacja oraz Europejski Bank Centralny (EBC) ustalili kurs na poziomie 7,5345 kuny za euro. Stałym wymogiem jest, by wahania kursu nie przekraczały 15%. Wszystkie raporty EBC (są sporządzane co dwa lata) powstałe od przystąpienia Chorwacji do UE – pierwszy w 2014 r. – wykazały, że dotychczasowe wahania nie przekraczały 1%. Dowodziło to stabilności kuny. Dlatego, po złożeniu przez Chorwację wniosku o przyjęcie do ERM II w lipcu 2019 r., już w listopadzie Komisja Europejska wskazywała na możliwość realizacji tego celu w drugiej połowie 2020 r.

Chorwacja spełnia również dwa inne kryteria konwergencji. Inflacja, która może najwyżej o 1,5 pp. przekroczyć średnią z trzech najstabilniejszych pod tym względem państw UE (w 2020 r. próg ten wynosi 1,8%), w ostatnich latach nie była wyższa niż 1,3%. Chorwacja od lat radzi sobie także z długoterminowymi stopami procentowymi, które mogą wynosić najwyżej 2 pp. więcej niż w trzech najstabilniejszych pod względem cen państwach Unii (w 2020 r. limit ten wynosi 2,9%). W tym roku w Chorwacji stopy procentowe są na poziomie 0,9%.

Kryterium, którego Chorwacja nie spełnia, dotyczy długoterwałej równowagi finansów publicznych. Deficyt budżetowy nie może przekraczać 3% PKB, zaś dług publiczny – 60% PKB. W ostatnich dwóch raportach EBC wykazano, że Chorwacja odnotowała nawet nieznaczną nadwyżkę

w budżecie (mniej niż 1%), jednak dług publiczny pozostawał nadmierny, choć – dzięki dyscyplinie finansowej i koniunkturze gospodarczej – spadł od 2016 r. z 86,7% PKB do 73,2% w marcu br. Przed wybuchem pandemii rząd zakładał jego dalsze ograniczanie dzięki planowanej wyższej konkurencyjności i produktywności oraz szybkiemu wzrostowi PKB, wynoszącemu 2,9% w 2019 r. Nowelizacja budżetu z maja br. zakłada tymczasem wzrost długu o 13,5 pp., a zatem do poziomu z 2016 r. Może nie być to ostateczna wartość, ponieważ KE w lipcu podniosła przewidywany spadek chorwackiego PKB w 2020 r. do 10,8% z prognozowanych w maju 9,1%. Ponadto Chorwacja musi spełnić kryterium konwergencji prawnej, czyli m.in. wprowadzić przepisy gwarantujące bankowi centralnemu niezależność od wpływów politycznych.

Konsensus wewnątrzrajowy. Przyjęcie euro, obok przystąpienia do strefy Schengen, jest priorytetem polityki europejskiej rządów Chorwacji od jej akcesji do UE w 2013 r. Gabinet Andreja Plenkovicia z konserwatywnej Chorwackiej Wspólnoty Demokratycznej przyjął w maju 2018 r. strategię na rzecz wprowadzenia euro. [Zwycięstwo tej partii w wyborach parlamentarnych w lipcu br.](#) i powołanie drugiego rządu Plenkovicia przesądza o kontynuacji tych działań.

Chorwacka opozycja parlamentarna – mimo okazjonalnych sceptycznych wypowiedzi – nie sprzeciwia się wprowadzeniu euro, lecz krytykuje rząd za tempo działań. Największe ugrupowanie opozycyjne – Socjaldemokratyczna Partia Chorwacji – zarzuca Plenkowiciowi opieszałość. Narodowo-konserwatywny Ruch Ojczyźniany Mirosława Škory z kolei wzywa rząd do powściągliwości i przeprowadzenia

BIULETYN PISM

konsultacji społecznych zwieńczonych referendum. O potrzebie ogólnonarodowej dyskusji przekonują także dwie kolejne partie opozycyjne – liberalny Most Niezależnych List i zielono-lewicowa koalicja Możemo.

Przyjęcie euro popiera większość chorwackiego społeczeństwa. Według sondażu Ipsos z marca br. opowiadało się za tym 41% ankietowanych. Warunkowo przyjęcie euro popierało dalsze 31%, dla których najważniejszym kryterium było zachowanie lub polepszenie standardu życia. Wprowadzeniu wspólnej waluty sprzeciwiało się 18% mieszkańców Chorwacji. Rok wcześniej – przy pytaniu postawionym wprost – 51,7% głosów za przyjęciem euro kontrastowało z 40,4% przeciw.

Korzyści i zagrożenia. Rząd Chorwacji wskazuje, że zabieganie o członkostwo w strefie euro jest decyzją gospodarczą, a nie polityczną. Wśród zalet widzi ustabilizowanie finansów publicznych i systemu bankowego, co z kolei ma wpłynąć na wzrost inwestycji zagranicznych. Podkreśla także niższe koszty transakcyjne dzięki eliminacji przewalutowania. Ma to znaczenie, ponieważ euro jest w Chorwacji używane powszechnie, w tej walucie np. zaciągane są liczne kredyty i gromadzone oszczędności, korzysta z niej także turystyka, najważniejsza gałąź usług. Premier jako zaletę widzi też możliwość uczestnictwa w Europejskim Mechanizmie Stabilności i w programach pomocowych. Wskazał wprost, że w warunkach pandemii Chorwacja, gdyby była członkiem strefy euro, mogłaby łatwiej stabilizować gospodarkę. Rząd podkreśla także korzyści polityczne, np. wzmocnienie reputacji państwa i wejście do unii bankowej, co ma zwiększyć siłę oddziaływania Chorwacji w UE.

Jednocześnie rząd przekonuje, że korzyści z przyjęcia euro znacząco przeważają nad zagrożeniami wynikającymi z rezygnacji z kuny. Wśród wad wymienia m.in. utratę bezpośredniej kontroli nad polityką monetarną i możliwy wzrost cen dóbr konsumpcyjnych. Zaznacza jednak, że spora część kosztów będzie jednorazowa, np. te wynikające bezpośrednio z wymiany waluty.

Wnioski i perspektywy. Przyjęcie Chorwacji do ERM II w lipcu br. wynika z planowej realizacji strategii władz tego kraju i nie stanowi próby przyspieszenia jej akcesji do strefy euro w związku ze skutkami pandemii COVID-19. Wskazywany przez rząd 2023 r. jest najwcześniejszym możliwym terminem przyjęcia euro. Wynika to nie tylko z konieczności spełniania kryteriów przez dwa lata, lecz także z procedur. O przyjęciu Chorwacji zadecyduje większością kwalifikowaną Rada Europejska (w składzie państw

członkowskich strefy) nie później niż 6 miesięcy od złożenia takiego wniosku przez KE. Decyzja ta będzie wiązała się z ustaleniem końcowego kursu wymiany kuny na euro.

Trudności natury politycznej w procesie przystępowania Chorwacji do strefy euro są mało prawdopodobne. Ewentualna zmiana gabinetu nie spowoduje zaniechania tych starań, w tym dotyczących realizacji kryterium konwergencji prawnej, co jest kwestią techniczną. Trwały konsensus wewnętrzny wynika bowiem nie tylko z istotnej obecności euro w gospodarce Chorwacji, lecz także m.in. z chęci wzmocnienia pozycji regionalnej poprzez ściślejszą integrację w ramach UE. Z jednej strony ma to co najmniej zrównać polityczne znaczenie Chorwacji z mniejszą Słowenią i umocnić wobec większych od niej państw wyszehradzkich, z drugiej zaś – zwiększyć przewagę nad sąsiednimi państwami Bałkanów Zachodnich, przede wszystkim nad największą w regionie Serbią. Ponadto żadne państwo strefy euro nie podnosi wobec Chorwacji kwestii niespełniania „realnej konwergencji”, co pojawia się w debacie o członkostwie Bułgarii, którą rząd Austrii uważa za zbyt słabo rozwiniętą i przez to mogącą stanowić ryzyko dla stabilności strefy.

Chorwacja napotka natomiast na bariery gospodarcze. Utrzymywanie się nadmiernego długu publicznego, powiększającego się w związku z recesją towarzyszącą epidemii, której końca nie można przewidzieć, oddala przystąpienie Chorwacji do strefy euro. W przeszłości z powodu niespełnienia jednego lub kilku kryteriów udział w ERM II musiały przedłużyć kraje bałtyckie (najmniej Estonia – do 6 lat, najwięcej Litwa – do 10 lat) oraz Słowacja (do 3 lat). Słowenia, Malta i Cypr, które do strefy euro weszły wcześniej, uczestniczyły w mechanizmie po 2 lata.

Przystąpienie Chorwacji – wraz z Bułgarią – do mechanizmu kursów walutowych powoduje, że niezainteresowanych dołączeniem do strefy euro pozostaje pięć państw UE: Czechy, Węgry i Polska, a także Dania i Szwecja. Rumunia natomiast chce przyjąć wspólną walutę i planuje dołączenie do ERM II w 2024 r. Oznacza to także, że coraz więcej państw obszaru współpracy środkowoeuropejskiej dostrzega korzyści z członkostwa w strefie euro. Po przystąpieniu Chorwacji i Bułgarii znajdzie się w niej większość państw Trójmorza, co uprości im realizację wspólnych projektów. Konsekwencją polityczną ściślejszego zintegrowania większości państw regionu w ramach UE będzie natomiast to, że w debacie o wyzwaniach gospodarczych Unii będą częściej podzielać stanowisko państw strefy euro niż pozostających poza nią trzech krajów wyszehradzkich.